

YERLİ BİR ŞAİR: A. VAHAP AKBAŞ*

Ersin Özarslan

■ Şair, romancı, denemeci, edebiyat öğretmeni, idareci, yayıncı dostumuz A. Vahap Akbaş, on bir yıl önce 15 Kasım 2014 tarihinde altmış yaşında Çorlu'da vefat ettiydi. Bizim çocukluk çağımızdaki altmış yaş uzun bir ömür ve imrenilecek bir kemal noktasıydı, şimdi ise genç sayılıyor. A. Vahap Akbaş'a da "Genç gitti..." demek mümkün ama "Emrihak vaki oldu." ve A. Vahap Akbaş "Dünya misafirliği bu kadarmış. Haydi, bana eyvallah, kalanlara selâm olsun." dercesine ulu emre itaat etti.

A. Vahap Akbaş'la tanıştığımızda kaya gibi bir Siirtliydi. Kader insana mahsus değil sadece. Eşyanın, coğrafyanın, şehirlerin de kaderi var. İşte bu kaderin, vaktiyle Siirt'in Beşiri kazası mülhakatından İluh köyünü, şartların oluşmasıyla önce bucak sonra kaza ve tarihin bir noktasında birdenbire Batman vilayetine inkılap ettirmesiyle Vahap Akbaş kendini Batmanlı buldu ve Batmanlı Vahap oluverdi. A. Vahap Akbaş'ı İstanbullu saydığımız günler de oldu ama Vahap Akbaş dünya evine girerek bile isteye Çorlulu oluverdi, Çorlu'da çalıştı, yaşadı, emekli oldu. Kalan ömrünü Çorlu'da sürdürürken o menhus hastalık önünü kesiverdi. Hayat yolculuğunu tamamladı, emanetini teslim etti. Kader kılavuz oldu, cenaze namazı Çorlu'da kılındı ama ömrünün otuz yedi senesini geçirdiği Çorlu'da değil doğduğu topraklarda Batman Şehir Mezarlığı'nda toprağa verildi. Onun asıl vasfı Batmanlı veya Çorlulu olmaktan ziyade yerlilikti. Hep yerliydi A. Vahap Akbaş; yerli yaşadı, yerli kaldı ve yerli hüviyetiyle ruhunu teslim etti.

A. Vahap Akbaş 2 Mayıs 1954 tarihinde dünyaya geldi. Asıl adı Abdulvahap Akbaş olan şair A. Vahap Akbaş imzasını tercih etti. Adını sorana "Vahap" diye cevap verdi. Batman şehir merkezine yirmi üç

* Şairin vefatının ilk yılında yazılan bu yazı, yakın zamanda gözden geçirilirken bir şiir tahlili eklenmiştir.

kilometre mesafede, Raman Dağları'nın orta kısmındaki yamaca yaslanan Yakıtlı köyünden Fatma Hanım ile Abdullah Efendi'nin ilk çocuğu, ilk göz ağrısıdır. Daha sonra on kardeşi daha olacaktır. Köyünün asıl adı Zaviye idi. 8 Mart 1948'de petrolün çıkarılmasından sonra Zaviye adı Yakıtlı oluvermişti. A. Vahap Akbaş'ın dedesi Molla Mahmut Efendi medreseden behre sahibi bir zattı. İlimle, irfanla, kitapla ünsiyeti vardı. Torunu Vahap'ı sever, ilgisini üzerinden eksik etmez hatta kendi ifadesiyle "torba gibi devamlı yanında taşır", katıldığı sohbet meclislerine beraberinde götürürdü. A. Vahap Akbaş bu sayede daha çocukluğunda edebiyatta Hafız, Sadî, Mevlâna ve Mehmet Âkif'ten haberdar olduğu gibi düşüncede Sokrat, Aristo, Eflatun, Farabî, İbn-i Rüşd ve İbni Hal-dun'dan haberdar olmakla kalmadı, bu zatları eserleriyle tanıdı. İtibari âlemin Tahir ile Zühre'si de bunlara dâhildi. Herkese nasip olmayacak bu imkân A. Vahap Akbaş'ın talihinin güzel taraflarındandır.

Türkiye'nin çoğu yerinde okul yokken A. Vahap Akbaş okula gider, ilkokulun üçüncü sınıfındayken yazdığı "Canım Kitap" başlıklı şiirini öğretmenini takdirle karşılar, Ortaokulu bitirince, tahsilinin devamında bir endişe baş gösterir. Ama 1968'de Batman Lisesinin öğretime başlamasıyla endişe ortadan kalkıverdi. Lisede akranlarından farklı olarak edebî ilgi ve zevkleri kendini gösterdi hatta imzasını basılı olarak görme tecrübesini tattıysa da bunlar onun nazârında heveskârlık tecrübesinden ileri gitmedi. Koşma tarzındaki "Günahkârlar Kervanı" adlı manzumesi haftalık *İttihad* gazetesinde yayımlandı. Lisedeki edebiyat dersleri A. Vahap Akbaş'a fazla çekici gelmedi. Ama okul ve müfredat dışında birtakım tesadüfler sonucu okuduklarıyla yönünü bulmaya çalıştı. Batman Lisesinin ilk öğrencilerinden olan Vahap Akbaş hâliyle 1971 yılında bitirdiği bu lisenin fen kolunun ilk mezunlarından biri oldu. Yüksek tahsile gidip gitmeme hususunda kısa bir kararsızlıktan sonra tahsile devam etme düşüncesi ağır bastı.

Bir yıllık bir aradan sonra 1972'de İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesine, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümüne girdi. Yüksek tahsilini, Çemberlitaş'ta Çelik Büro Eşyaları şirketinde çalışarak tamamladı. Fakültede dil derslerinin ağırlıkta olduğu ilk senesi çevreye de sahaya da alışma, intibak süreci gibi geçti. İkinci sene bir yandan Mehmet Kaplan'ın diğer yandan Mehmed Çavuşoğlu'nun eser tahliline dayalı dersleriyle edebiyatın dünyasına nüfuz etmeye başladı. Ömer Faruk Akün'ün edebiyatı bütün cepheleri ve bütün çehreleri ile bir ilim disiplini vazettiği, Muharrem Ergin ve Faruk Kadri Timurtaş'ın Türkçenin devirlerini, meselelerini mantığını ve anlam dünyasını bilgi meselesi olduğu kadar aşk derecesinde bir sanat ve zevk meselesine dönüştürdükleri dersleri ufkunu açtıkça açtı, genişlettikçe genişletti. Yeni Türk edebiyatı kürsüsünün tezli öğrencisi Vahap Akbaş, öğretmenlik ruhsatını daha mezun olmadan "Sen iyi bir edebiyat öğretmeni olacaksın Vahap." diyen İnci Enginün'den aldı. Muayyen bir düzene dayandırdığı bir okuma faaliyetine girişti. Mehmet Kaplan Bey'in dersin konusuyla sınırlı kalmayıp zaman zaman dersi aşan, edebî devrin yanında edebî şahsiyetin ve edebî eserin dünyasının her cephesine yeni dikkatler

yönelten derin ve çarpıcı tahlilleri ile açılan ufku genişledi. Bu dersler onu esere, şahsiyete, eşyaya ve dünyaya yeni bir gözle bakmaya yöneltti. Onun müşahedeci tarafını harekete geçirdi. Öyle ki edebiyat fakültesindeki öğrenciliği sırasında bu dikkat ve gözlem faaliyet yüzünden yazmaya vakit ayıramadı.

1977 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden mezun olan A. Vahap Akbaş aynı yıl Çorlu Lisesine edebiyat öğretmeni olarak tayin olununca hayatının Çorlu günleri başladı ve bu günler ömrünü tamamladığı ana kadar sürdü. 1980 yılında evlendi, aile kurdu, bir yıl sonra baba oldu. Çorlu'da edebiyat öğretmenliğinin yanında, maarifte şube müdürlüğü, dersane öğretmenliği, vakıf idareciliği, dergi yayıncılığı gibi değişik görevleri deruhte etti ve bunlardan artırdığı zamanlarda da yazma faaliyetini yürüttü. Hatta 1993 yılında *Nisan Bulutu* adında bir edebiyat dergisi bile çıkararak kendi dergisini çıkarmak zorunda kalan kelem erbabı arasında girdi.

2001 yılında emeklilik günlerinin getirdiği serbestlikle edebiyata daha fazla zaman ayırdı. Nereye çağrılrsa giderdi. Yahut gittiğimiz yerlerde Vahap Akbaş'la karşılaştık. Gidemediğimiz yerlerden selamı gelirdi. Bir gün geldi Vahap Akbaş'ı artık bir daha dünya gözüyle görme imkânımız kalmadı. Fakat bu hassasiyet bizde yaşadığı müddetçe o, kalem mahsulleriyle olduğu kadar dostluğu ve hatıralarıyla da bizimle olmaya, gönümüzde yaşamaya devam edecek.

A. Vahap Akbaş, yazı hususunda belli bir türde değil neredeyse her yazı çeşidini deneyen bir kalemdi. Hemen hemen herkese söyleyecek sözü vardı. Yazı hayatı boyunca, yetişkin demedi, çocuk demedi, herkesi düşünerek her kesim için kalbini ve kalemini sebil etti, cemiyetin her kesimi için yazdı. Şiir, roman, hikâye, fabl, deneme ve incelemeler kaleme aldı. Eski eserleri sadeleştirme çalışmaları yürüttü. Antoloji hazırladı. Dergi çıkardı. Yazdıkları okundu, ilgi gördü, takdir edildi, ödüller aldı. Yarışmalara katıldı dereceler aldı. *Efgan* adlı kitabıyla 1982'de Türkiye Yazarlar Birliği tarafından "Yılın Şairi" seçildi. *Alevler ve Güller* adlı eseriyle 1984'te Sedat Yenigün Roman Yarışması'nda o yıl en yüksek derece olan ikinciliğe layık görüldü. *Kuş Olsun Yüreğim* adlı kitabıyla 1987'de Türkiye Millî Kültür Vakfı-Gökyüzü Yayınları Çocuk Şiirleri Yarışması'nda üçüncü oldu. Ama bütün bunlar ona çok büyük imkânlar bir yana layık olduklarını bile getirmedi. Aksine bir kalem erbabının karşılaşılabileceği hasınlıkları hatta nobranlıkları sadece görmedi, nefsinde tecrübe etti. Kalemin çilelerini çekti. Mesela yayıncılar eserlerine yüzde beşten fazlasını vermemiş, takdirde nazlı davranmışlardı. Bunları dert etme yoluna gitmedi. Böyle şeylerin huzurunu ihlal etmesine izin vermedi. Vahap Akbaş, kendini bir bakıma şanslı bile sayardı. Çünkü yazdıkları basılsın diye yayıncıya üste para verenleri görmüştü. İstismarın acısını bilir ama sesini yükseltmez, şikâyet etmezdi. Aksine görmezden gelir, geçiştirirdi. Sitemi bile kendine göreydi. Sanki koca dünyaya sitemle gelmişti. Gidişi de öyle genç denebilecek yaşında sitemle oldu.

Farklı devrelerde okumakla birlikte aynı bölümün ve aynı hocaların talebesiy-

dik. İstanbul'da aynı harsi ve manevi havayı teneffüs ederek kendimizi inşa yolları aradık. Ortak çevrelerde, müşterek kaynaklarla kendimizi bulduk. Mukaddeslerimiz ortak, dilimiz, irfanımız, hassasiyetlerimiz ortaktı. Meşreplerimiz bile pek farklı değildi. Cağaloğlu kitapçılarının, Beyaz Saray'ın, Marmara Kıraathanesi'nin havasını solumuştuk. Beyazıt'ta, Süleymaniye'de, Eyüpsultan'da Hatta Ağa Camisi'nde divana durmuştuk. Kuru sistem fotokopinin oturmadığı yıllarda Beyazıt Devlet, Hakkı Tarık Us, İl Halk (Şimdiki Atatürk Kitaplığı), Millet, Âtîf Efendi ve Köprülü Kütüphanelerinde az sandalye ısıtmadık. İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi ile Edebiyat Fakültesi Kütüphanesi ve hele hele Türkoloji Seminer Kütüphanesi evimiz gibiydi. Otobüs duraklarında, dolmuşlarda, trenlerde, vapurlarda okuduğumuz kitaplar, dergiler. Koska'da, Küllük'te, Marmara'da, Platin'de, Sultanahmet'te, Aksaray'da, Yenikapı'da, Üsküdar'da, Şemsipaşa'da, Kocamustaapaşa'da içtiğimiz çaylar. Ahırkapı'dan Kumkapı'ya sahil yürüyüşleri. Vapurla Boğaz, Adalar: Büyükada, Heybeli... Emirgan, Bebek, Hisarüstü gezileri. Hiçbiri yalnız, hiçbiri boş değildi. Hepsinde şiir vardı, düşünce vardı, güzellik vardı. Sanatın, düşüncenin, güzelliğin endişesi vardı.

A. Vahap Akbaş, merhum hocamız Mehmet Kaplan'a minnettardı. Rahmetli Kaplan onun kabiliyetinin farkına varmış, elinden tutmuş, hikâyesini 1978 yılında *Hisar*'da yayımlamıştı. Hikâyesi güzeldi. Hoşuma gitmişti. Başlığını Medenî Aziz Efendi'nin benim de sevdiğim bir şarkısından almıştı: "Ey Çerh-i Sitemger..."¹ Fakat ben bu hikâyeyi okuduğumda yazarının kim olduğunu bilmiyordum. "A. Korkut Akbaş" müstearının kime ait olduğundan haberdar değildik. Yürüttüğümüz tahminlerin tutmadığını çok sonra anlamıştık. Meğer Vahap Akbaş, mezuniyet sonrasında Mehmet Kaplan hocamıza veda etmeye gitmiş. Hoca oturmuş, çay söylemiş. Bir ara A. Vahap Akbaş'ın elindeki kâğıdı merak etmiş ve "Nedir o?" diye sorarken elini de uzatıp almış. A. Vahap Akbaş ayrıldığında hikâyesinin hocada kaldığını fark etmiş ama geri dönüp almamış, belki de hicabından almaya cesaret edememiş. Bir zaman sonra hikâyesini *Hisar*'da görünce şaşırmış, sevinmiş. Edebiyata yönelişinde merhum Kaplan'ın hocalığını ve ilgisini unutmaz, minnetini dile getirirdi.

Hisar mecmuasında müstear imzası ile karşılaştığım Vahap Akbaş'ı başka dergilerde de özellikle *Mavera*'da takip ettim. Bir ara *Yeni Devir*'de de tesadüf ettiğim olmuştur. Gıyabi tanışıklığımızın ne zaman vicahiye çevrildiğini hatırlamıyorum. Çünkü sadece aynı ilmî ve harsi muhitin çocukları değildik, biz o muhitin mahsulleriydik de. Şahsiyetimizin bir tarafını şekillendiren muhit aynıydı: İstanbul Türkoloji muhiti...

1 *Ey çerh-i sitemger dil-i nâlâna dokunma.*
Hicr âlemdir ettiğim efgâna dokunma.
Ey tîğ-ı elem yâreledin cismimi bâri.
Cânânıma nezreylediğim cânâ dokunma.
 Âşık Ömer'in güftesi üzerine Medenî Aziz Efendi'nin (1842-1895) Hicâz makamı ve Türk Aksağı usulünde bestelediği şarkı.

Kalem ve gönül adamı A. Vahap Akbaş, dervişane meşrebiyle Çorlu'da tabiata da açılmış, yaman toprak adamlarını gölgede bırakacak işlere girişmişti. Türk-gücü köyünde satın aldığı bahçeye asmalar dikmiş, has üzümler yetiştirmişti. Kivi denen meyvenin kendisi değil adı bile yaygınlaşmamışken kivi ekmiş, yetiştirmiş ve bağ evinde bize ikram etmişti. Gani gönüllü, derviş tabiatlı, dost canlısı, sofrası açık, mükrim bir insandı A. Vahap Akbaş. Kendi gitti, güzellikleri yadigâr bıraktı ama hasreti yüreğimizde gün gün büyümeye devam ediyor.

Trabzon'da bir şiir şölenine gitmiştik. Bizi götürdükleri misafirhanede sohbet ediyorduk. Gerçi aynı mektebin, aynı hocaların talebesiydik. Ama bunların dışında da şaşılacak derecede ortaklığımız vardı: Yakup Kadri'nin *Okun Ucundan*, *Erenlerin Bağından*, *Alp Dağlarından*, *Miss Chalfrin'in Albümünden* gibi mensur şiirlerini aynı heyecanla okuduğumuzu fark ettiğimizde şaşırmiştık çünkü onun

Yıllar yârlardan, yârlar yıllardan vefâsız. Kara baht bir kasırga gibi. Bu ne baş döndürücü iş? Geceler günleri, günler geceleri kovalıyor; cefâlar cefâları kolluyor. Saçlarımızda aklar akları, alnımızda çizgiler çizgileri doğuruyor. Kadere boyun eğmek güç, isyân tehlikeli, felek hiç acımayacak mı? Heyhat, aziz dost, onu döndüren kara bahtın kasırgası...²

gibi parçalarını ikimiz de ezbere biliyorduk. Ben başladım o devam etti. Sadece bu değil, Ali Nihad Tarlan'ın *Güneş Yaprak'ı* Ârif Nihat Asya'nın *Aydın Aynasında* ve daha birçok mensur şiiri yanında Cemil Meriç'in mensur şiirleri... Birlikte okuduk:

Sensiz giden trenler, ufuklarda kaybolan birer ümit. Nehir gibi akıyor günler Heraklit. Zaman masal kuşlarına benziyor... Abus, kocaman, sâ- kit. Ve geceleri alnında dolaşıyor biteviye kirli, soğuk pençeleri. Yıldızları söndürmüş fırtına. Batan bir gemidesin. Senden ne kalacak yarına! Kıyılardan imdat isteyen sesin...³

Sonra ben son kelimeyi değiştirerek tekrar okudum:

"Senden ne kalacak yarına? Kıyılardan imdat isteyen **sensin!**.."

"Bu şimdi, metin tamiri mi? Yeniden yazma mı? Metinler arasılık mı Ersin hoca?" diye sordu.

"Soran söyleyenden arif gerek..." dedim.

"Ooo..." dedi, "Müşkül mesele...". Sonra ekledi: "*Itır gülün sesi, ışık sonsuzun. Geceleri ölüm konuşur karanlıklarda!*"

Ben cevaben

"Geceleri ölüm konuşur karanlıklarda

2 Yakup Kadri Karaosmanoğlu, *Erenlerin Bağından*, Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, 1970.

3 Cemil Meriç, *Bu Ülke*, Ötüken Yayınevi İstanbul.

Itır gülün sesi **çünkü, aşk** sonsuzun.” deyince

“Müşkül, gerçekten müşkül mesele...” dedi.

A. Vahap Akbaş yerli bir şairdir. Çünkü sanatının da şahsiyetinin de kaynakları yerlidir. Fuzûlî'nin Yunus'un, Emrah'ın Âkif'in sütünü emmiş, Necip Fazıl'ın, Asaf Hâlet Çelebi'nin suyundan içmiştir. Türkçenin kucağında çiçek açmıştır. A. Vahap Akbaş'ın şiirine şekil veren asli unsur tartışmasız şehirdir. Şiirini şehrin ufkuyla yürütmüştür. Ama geldiği yeri unutamamış, dağ ufkundan da ayrılmamıştır. Onun şiirinde yüksek yerlerin havası ile şehrin havası günün adımlarıyla yan yana yürürken klasik şiir vadisine yüz çevirmemiş, sırtını dönmemiştir. Aksine A. Vahap Akbaş'ın şiir ufkı klasik şiirin kıblesine yönelik olmuştur. Hangi şekli, hangi tarzı kullanırsa kullansın onun mısralarında alttan alta klasiğin rengi, havası, edası fark edilir, kokusu duyulur, tınısı sezilir. Bütün bunların varacağı nokta kadim şiirimizin çağıl çağıl çağladığı, akışının hızı zaman, zemin ve şartlar uyarınca farklılık gösterse de yönü asla değişmeyen bir şiir vadisidir. Hedefi, gayesi, varlık sebebi dünya olmayan, mevcudu aşan, içten içe öteyi, ötelere ötesini kurcalayan, özleyen, arzulayan, kucaklayan, zaman zaman alev alev, zaman zaman içten içe yanan ve zaman zaman da dumansız harlayan alçak gönüllü bir şiir yazdı.

Köhne dünyayı bir geçici mekân ve hayatı şuurulu bir vazife gören kadim şiirin geleneği, kadim düşünce geleneğinin özlediği vadiye yürüdü. Kâh Fuzûlî kâh Yunus kâh Emrah edasını gösterse de hiçbir zaman kendisi olmaktan uzaklaşmadı. Gördüğünü, duyduğunu, hissettiğini düşündüğünü klasiğin yahut kadim geleneğin menşurundan geçirdi, kadim geleneğin örsü üzerinde çağdaş bir sabırla, imanla, sadakatle, hasbilikle dövdü dövdü ve her seferinde kendine has bir sonuç ortaya çıkardı. A. Vahap Akbaş şiiriyle şu dünya gurbetine kendine mahsus bir hoşlukla dolu bir ses bıraktı. Sevenleri onun bu hoş sesiyle ve hatıralarıyla avunmak durumundadır. Hocamız Kaplan'ın da sevdiği Fikret'in bir mısrası ile A. Vahap Akbaş'ın ruhuna vâsi rahmetler dilerim: *Esîr-i feyzini döksün ilelebet Mevlâ*.

A. Vahap Akbaş'ın dikkate değer şiirleri var. Erbabının bu şiirlere ilgi gösterip değerlendireceğini, şairin ve eserinin Türk edebiyatında layık olduğu yeri tayin edeceğini düşünüyorum. Bu yolda atılan adımlardan biri olması niyetiyle onun son derece ferdî ve saf şiirin sınırlarına ulaşmakla kalmayıp bu sınırları aştığını düşündüğüm “Saçların Kehribardır” başlıklı şiirine bu gözle bakmayı kendime terettüp eden bir vazife olarak görmekteyim. Bu bakımdan onun “Saçların Kehribardır” adlı şiirinden hareketle söylenecek her şey, şiirde ifade edilen hakikat ve bu yolla ortaya konan şiiriyetin idraki hususunda bir anlama tecrübesi, başka bir deyişle kendi mantığı içinde bir anlama cehdi olacaktır.

“Saçların Kehribardır” başlıklı şiir, şairin *Gül Kıyamı* adlı kitabında yer alıyor.⁴ Bu şiir klasik Türk şiirinin anlam çerçevesi dâhilinde ibda olunmakla birlikte bu anlam çerçevesini yenileyen çağdaş bir niyet ve zihniyetle olduğu kadar yeni bir duyuş tarzıyla ibda, tertip ve terkip edilmiştir. İlk bent şekil bakımından düzensiz bir dördlük hâlinde teşkil edilmiş olsa da cümle ve anlam yapısı itibarıyla düzensiz bir beyit hüviyeti taşımaktadır. Bu bakımdan geleneğin yenilenerek devam ettirildiği bir bedii tasarruf olarak görmek gerekir.

*Boyun bosun
Divanlardan süzülme
Saçların kehribardır
bilirim*

Şair yahut şiirdeki özne daha başlıkta “kehribar saçlı” birini vafettiğini beyana dayalı bir hitapla haber vermektedir. Bu kişi en yakın hatta tek ihtimalle sevgilidir. Saç sevgilide sadece bir güzellik unsuru değil aynı zamanda sevgiliye anlam ve değer yükleyen, onun mevcut anlam ve değerine ilave bir anlam ve değer katan, onun anlam ve değerini artıran, yükselten ve yücelten bir unsurdur.

Şair yahut şiirdeki özne saçları kehribar olan boy bos sahibi birinden, muhatap aldığı ve teklifsiz konuştuğu bir kişiden bahsetmekte daha doğrusu doğrudan ona hitap etmektedir. Ama sözü edilen boyun da posun da ölçüsü belli daha doğrusu açık değildir. Sevgilinin boyu bosu hiçbir şeye benzetilmemiş, ölçü tarafı da müphem bırakılmıştır. Hâlbuki divan şiirinde de halk şiirinde de sevgilinin boyu ölçü olarak uzundur ve serviye benzer. Ama şair sevgilinin boyunu posunu değil serviye veya kavağa hiçbir şeye benzetmiyor. Benzetme gereği de duymuyor. Çünkü nasıl olduğunu, neye benzediğini herkesten hatta sevgilinin kendisinden bile daha iyi biliyor ve bildiğini de “bilirim” diye açıkça ifade ediyor. Bu bilgi, sıradan bir ezbere dayanan bir bilgi yahut harciâlem bir malumat değildir. Evveliyatına vâkıf olunan tecrübi bir bilgi yahut herkesin vâkıf olduğu bir mütearife de değildir. Sevgilinin boyuna boşuna dair bilgi, mevcut delillerden hareket ederek kıyas sonucu varılan bir hüküm veya kanaati ortaya koyan bir istidlal (çıkarım) bilgisidir. Şair, gördüğü sevgili hakkında akıl yürütmüş ve “*Bu olsa olsa budur, başka bir ihtimal yoktur.*” şeklinde bir hüküm vermiş ve bunu da “sen” zamiriyle hitap ettiği muhatabına beyan hâlinde ifade etmiştir: “*Senin «Boyun bosun/Divanlardan süzülme»dir*” “Süzme”, saflaştırma, içindeki fazlalığından, kir, tortu ve sair katı maddelerden ayırma, tasfiye etme; “süzülme” ise aynı fiilin kendiliğinden vukuu manasına geldiğine göre sevgilinin boyu bosu mürettep divanların süzölmüş hâlidir. Bir bakıma birçok divanın içinden, âdeta yeni sağılmış, süt yahut yeni sıkılmış zeytinyağının süzölüp tasfiye edilmesi, saf hâle getirilmesi hatta en temiz, en saf, en güzel kısmının alınması gibi mürettep divanların elenerek her divanın en güzel parçasının alınmasıyla izah ediyor. Sevgiliye sen şiirsin, “*divanlardan*

4 A. Vahap Akbaş, *Gül Kıyamı*, Suffe Yayınları, İstanbul 1986, s. 45.

süzülmüşsün, senin ham madden şiir, özün şiir, sen saf şiirsin” diyor. “*Saçlarınsa kehribardır.*” diyor. Saçın kehribar olması söz konusu olamayacağına göre kehribarın rengi ile saçın rengi arasında vasıf benzerliği bakımından değil, vasıf aynıyeti bakımından bir münasebet kuruyor.

Bilineceği üzere kehribar rengi, saf bir canlı renktir ve renk çarkında turuncu ile altın rengi arasında yer alır. İsmi de kehribardan almıştır, Taşlaşmış reçine olan kehribarın rengi sarı, kahverengi, kırmızı hatta turuncunun karışımı gibidir. Kendine özgü bir parlaltıya sahip olan kehribarı parlaklık ve renk açısından başka hiçbir saydam taş ile kıyaslamak mümkün değildir. Renklerden hangisi baskınsa onun adı ile anılır: sarı kehribar, kırmızı kehribar gibi. Siyah kehribar ise reçineden değil fosilleşmiş odun kömüründen oluşan organik bir taştır. Şairin hangi kehribar cinsini kastettiği sarıh olarak belli olmadığından sevgilinin saç renginin hangisi olduğunu tayin etmek mümkün görünmez. Ama açık olan husus sevgilinin saç renginin kehribar parlaklığında, kehribar canlılığında, kehribar cazibesinde olduğudur. Buradaki sevgilinin saçları divan şiiri söz konusu olduğunda simsiyah, gece karanlığı rengine olması gerektiği için şair, senin “*saçların kehribardır bilirim*” demektedir. Çünkü divan şiirinde saç rengi, göz rengi siyahtır. Ama şair modern çağın şairi, şiiri modern çağın şiiri olunca sevgilinin saç rengi mutlaka siyah olmaktan kurtulur ve sarı, kırmızı, kahverengi, kumral ve bunların saça uygun ara renkleri gibi başka ihtimaller de söz konusu olur. Şair yahut şiirdeki özne kehribar demekle bu birden çok ihtimalden birini kastederek mahiyeti itibarıyla tevriye işlevinde bir sanata vücut vermiştir. Muhtemelen bunu bilerek yapmıştır. Çünkü bu bentte şairin söylediği şey “Sen şiir gibi güzel, şiir kadar güzelsin.” değildir, aksine şair muhatabına “Sen şiirsin, bizatihi şiir, hatta şiir denen şey sensin!.. Bunu biliyorum çünkü başka ihtimal yok!” diye haykırmaktadır. Böylece muhatabını yüceltmekte, ulvileştirmekte alelade canlı varlıktan ölümsüz bir sanat eseri, gayesi kendinde bir bedii (estetik) varlık mesabesine yükseltmektedir. Bu âdet mübalağa sanatının mübalağasıdır.

Şair burada durmaz muhatabına aynı minvalde hitap etmeye, onu tarif ve tavsife devam eder:

*İki zeytin yaprağı
İki gözün
Aldanmam incilerine
Ne yamandır
bilirim*

Şair yahut şiirdeki özne bu bentte de ilk bentte olduğu gibi sözünü şiiriyete yükselten şaşırtıcı bir ifade tasarrufunda bulunmaktadır. Sevgilinin gözlerini “*İki gözün/ İki zeytin yaprağı*” şeklinde tavsif etmek suretiyle okuyucudaki olanca teşbih beklentisini kırmakta, geleneğin rağmına gözleri zeytinin kendisine, zeytin meyvesine benzetmek yerine, meyveyi göz ardı edip meyveyi veren ağacın yaprağı yerine koymakta, onunla aynileştirmek gayesiyle gözleri

yaprak mahiyetiyle vasıflandırmaktadır. Bunun hakikatle ilgisi olmamakla birlikte uzaktan “Sebk-i Hindî” tarzını akla getirmektedir. Öte yandan basit gibi görünen ifade, şiiriyetini buradan devşirmektedir. Şairin derdi, birbirine çok uzak olan yaprak ile göz arasında renk sözü etmeden renge dayalı bir münasebet kurmak, yaprak yeşiliyle göz yeşilini doğrudan bir terkibe ulaştırmaktır. Bu iki mısırda şairin muradı muhatabının göz rengini vurgulamak ama o iki gözün sadece yeşil değil yeşilin de hususi bir cinsi olduğunu ifade etmektedir. Bu iki mısrayı “sehl-i mümteni”⁵ olarak değerlendirmekte hiçbir beis olmadığını söylemek ancak şairin ve şiirin hakkını teslim etmek olur.

Şair yahut şiirdeki özne bu ifadesinde Türkçenin deyimlerinden istifade yoluna giderek “iki gözü iki çeşme” deyimini yapı bakımından ibda ve inşa zemininde dönüştürerek muradına mahsus bir anlam oluşturuyor. Gözün eyleme, harekete, tepkiye bağlı ağlama özelliğini değil sıfatı yeşil olma özelliğini öne çıkararak yeni bir anlam inşa ediyor. Bu tasarrufu da şiirin sadece his mahsulü değil aynı zamanda ince ve derin bir düşünce mahsulü olduğunu gösteriyor.

*Yeni birşey demeli
Kaşın için/yeni bir şey
Ama neyleyim
İki ince yaydır
bilirim*

Şair yahut şiirdeki özne “*Boyu bosu Divanlardan süzülme ve saçların kehribar ve iki gözü iki zeytin yaprağı*” olan sevgilinin benzersiz kaşlarını tavsifte âciz kaldığının şuurundadır: Dünyada hiçbir şey bu “divanlardan süzülme” sevgilinin kaşlarına mümasil değildir. Onun şanına layık “yeni bir şey deme” gereği, “yeni bir şey deme” ihtiyacı özneyi çaresiz bırakmıştır. Çünkü sanat bir güzelliğin virt gibi aynen tekrarı değil o güzelliğin yenilenerek çoğaltılması ve yenilenerek daha üstününün daha güzelinin ibda edilmesi, şiirde “söylenememiş olan”ın suretiyle güzeli eşsiz olarak ibda etmektir. Bu çaresizlik özneye geleneğe sığınmaktan başka yol bırakmaz ve özne sevgilini kaşlarını gelenekteki gibi “yay”a benzetmez ve doğrudan yay yerine koyarak “yay”la aynileştirmek yoluna gider. Çünkü hiçbir benzer, benzetildiğinin aynı değildir. Burada güzelliğin benzetmeyi aşan bir şekilde yüceltilmesi söz konusudur.

Son bentte şiirin yazılış sebebini sezmek mümkündür. Çünkü Özne sevgilinin yahut “*Boyu bosu Divanlardan süzülme ve saçların kehribar ve iki gözü iki zeytin yaprağı*” olan güzelin yüzünü hatırlamıştır. Ama bu hatırlama iradi bir hatırlama değildir. Sevgilinin yüzü mehtabın doğuşunu andırır bir şekilde öznenin fikrine doğunca özne ihtiyarını yitirme raddesine gelir ve aşk şehrinde “*feryâd u figan koparır*”. Bu şiir o kopan “feryâd u figan”ı beyan eder. Muhtemelen özne hep bu hâl içindedir. Hep o yüzü düşünmekte, hiç unutmamaktadır. Ama fikrine doğan ay ihtiyarını almıştır elinden. Hoş, doğmamış olsa da özne o ayın

5 Söylenmesi basit hatta kolay görünen, ancak benzeri söylenmek istendiğinde zorluğu anlaşılan, derin ve çarpıcı söz, mısra, beyit veya nükteyi havi bir söz sanatı.

vasıf ve mahiyetine bütün cepheleri ve bütün çehreleriyle çok uzun zamandan beri vâkıftır. Daha böyle nice aylar olsa da vâkıf olacak “feryâd u figan üzre” kalacaktır. Kim bilir belki de “sabah-ı haşır”e kadar...

*Yüzün doğdu fikrime
Doğmasa da
Nice aydır
bilirim*

Bu bentteki “ay” kelimesiyle oluşan çarpıcı tevriye devam eden geleneğin canlılığına şahit gösterilemez mi?

Son olarak bu şiirin, A. Vahap Akbaş ve sanatına yönelik üç uzmanlık tezinde de hakkıyla değerlendirilmek bir yana, bedii değer olarak fark bile edilmeyip sathiliğe kurban gittiğini görmenin hüznümüzü mucip olduğunu söyleyelim.